

O dvanástich mesiačikoch

(námet na vianočnú výstavu so sprievodným programom)

Autor: Zdenka Pašuthová, Dramaturgia: Eva Čárska

Na úvod

V Bibiane sú vianočné výstavy už dlhoročnou (a divácky vd'ačnou) tradíciou. Výstava O dvanástich mesiačikoch by mala nadviazať na tento úspešný „cyklus“ a ponúknuť opäť trochu iný pohľad na tematiku Vianoc – najmä na zmysel ich vnútorného posolstva – DARU.

Východiská

Rámcom výstavy sú motívy zo slovenskej ľudovej rozprávky O dvanástich mesiačikoch. V nej sa Maruška vyberie hľadať nezmyselné dary (aké si často želáme my) pre svoju nevlastnú matku a sestru. Úmorné, zdanlivo bezcieľné a beznádejné hľadanie (aké často absolvujeme v obchodoch) v jej prípade vedie hlbšie – k stretnutiu s „mystickou“ a „mýtickou“ (teda duchovnou) podobou roka – s dvanástimi mesiačikmi, od ktorých si prosí a aj dostáva všetko potrebné. Výstava by mala rozvinúť tri základné motívy: motív hľadania, motív prosby a najviac motív daru.

Motív prosby a daru (resp. darov), ktoré neprináša len december (a Vianoce), by mali zvýrazniť staré slovenské, resp. slovanské názvy mesiacov. Ich slovotvorný základ často vystihuje (alebo aspoň naznačuje) charakteristiku práve prostredníctvom darov (pozri v tabuľke). Celý príbeh by sa mal odvíjať od decembra s výstižným pomenovaním Prosinec.

Pozn.: V prípade nejasných slovotvorných základov sú v tabuľke uvedené možné motívy

Súčasný názov	Starý názov	Charakteristika, slovotvorný základ
December	Prosinec, mrazeň, kračún	Prosinec – prosiť Mrazeň – mráz Kračún – kráčať, vstupovať do nového roka
Január	Veľký sečeň	„seči“ (sloveso) = bojovať (o prežitie), sekať, rúbať
Február	Malý sečeň, Luty	Sečeň – pozri vyššie Luty = krutý
Marec	Brezeň	brezá = „tehotná“ (o zvieratách, rodenie mláďat)
Apríl	Dubeň	
Máj	Kveteň, Traveň	kvety, tráva
Jún	Ljpeň, Červeň	možný motív: červenejúce sa plody - jahody
Júl	Červenec	
August	Klaseň, Srpeň, Kolovoz	klasy, kosák, zväžanie úrody
September	Jaseň, Žiar	možný motív: Prežiarené farebné lístie stromov, babie leto
Október	Rujeň	ruja zvierat, možný motív: utváranie a upevňovanie rodiny, začiatok príprav na zimu
November	Listeň, listopad, studeň	Opadávanie listov, nástup zimy

Zdroj: <http://kalendar.vsieti.sk/node/4>

Priestorová predstava

Dary jednotlivých mesiacov či ročných období vytvárajú pomerne široký a inšpiratívny materiál, pričom výstava má byť realizovaná v priestoroch Malej Galérie. Preto v námete ponúkame dve možnosti prípadnej realizácie.

1. miestnosť: Dvanásť mesiačikov (Kto je kto?)

Vizuálna predstava: (Takmer klasický) obraz dvanástich mesiačikov okolo ohňa. S mesiacom a jeho fázami na oblohe. Vládnuce mesiacom je – samozrejme – December (Prosinec).

Myšlienkové východiská: Vysvetlenie pojmu mesiac v súvislosti s Mesiacom. Charakteristika jednotlivých mesiacov – hra so starými názvami.

Možné hry a aktivity: Hra s modelom mesiaca (možno akýsi „časostroj“, posúvanie mesiacov v kruhu). Priradovanie atribútov, resp. hádanie ktorý mesiac je ktorý podľa výzoru. Zoradovanie, priradovanie názvov, hádzanie prosieb na papieriku do fiktívneho ohniska...

2. miestnosť: Dary roka (1. verzia - širšia)

Vizuálna predstava: Miestnosť je rozčlenená na 4 základné časti – podľa ročných období. V každom z nich sa nachádzajú charakteristické veci a dary daného obdobia. Priestory môžu byť odčlenené napríklad závesmi z charakteristických atribútov jednotlivých období (vločky, kvety, klasy,...)

Myšlienkové východiská: Pohľad na štyri ročné obdobia by mal využívať tri základné roviny charakteristiky jednotlivých mesiacov, či ročných období: 1. aké dary dávajú ľuďom jednotlivé mesiace (v súvislosti s ich názvami), 2. aké typické ľudské činnosti sa viažu k danému obdobiu (práca), 3. aké sú typické činnosti detí v tomto období (hry).

2. miestnosť: Dary decembra (2. verzia - úspornejšia)

Vizuálna predstava: Miestnosť je priestorovým kalendárom (nielen adventným), ktorý obsahuje všetky významné a „charakterizovateľné“ dni decembra, príp. aj januára.

Myšlienkové východiská: Pohľad na predvianočné, vianočné i povianočné sviatky – kresťanské, pohanské i „rodinné“ (Sv. Mikuláš, Barbora, Lucia, advent)

Výtvarná poetika - REZBÁRSTVO

V oboch prípadoch budú jednotlivé mesiace, ročné obdobia, či dni charakterizované prostredníctvom **rezbárskych umeleckých diel** (rátame so spoluprácou umelcov zo združenia SPOROFA, napr. J. Ferienc, S. Mešša, S. Pekár, P. Zoričák, ale tiež s ÚĽUV-om a ďalšími, od ktorých by sme radi zapožičali už existujúce umelecké diela s vhodnou tematikou). Samozrejme, rezbárske diela budú podľa potreby doplnené ďalšími umeleckými i hravými podobami (či už ročných období, mesiacov alebo dní).

Sprievodné programy

Tvorivé dielne: V prípade záujmu zo strany rezbárskych umelcov je možné (a pre deti nepochybne zaujímavé) usporiadať rezbárske tvorivé dielne, kde by si pod vedením skúsených odborníkov vytvorili jednoduché drevené plastiky.

Divadlo: Výstavu na motívy rozprávky o dvanástich mesiačikoch by bolo vhodné doplniť aj divadelným predstavením tejto klasickej rozprávky.